

XIII. Om Hertugens til Glücksburg hans Arvelande.

Vi have allerede forhen Pag, 815 og 816 fortalt, at Friderik den Anden har aftraadt til sin Hr. Broder, Hertug Johan den Yngre, den tredie Deel af den kongelige halve Deel i Hertugdømmerne Slesvig og Holsteen ved to Deelinger. Hertug Johan efterlod sin Søn Philip, efter det af Ham Aar 1621 oprettede Testamente, det Slot og det Amt Glücksburg, en stor Deel af Sundewitt, og nogle adelige Godser. Hertug Philip, Stifteren af den glücksburgske Linie, var fød den 15. Martii Aar 1584. og døde den 27. September 1663. Hans Prinz og Efterfølger i Regieringen, Hertug Kristian, blev fød den 19. Junii Aar 1627, og døde den 17. November 1698. Hans Prinz, Hertug Philip Ernst, blev fød den 5. Maji Aar 1673, og døde den 12. November 1729. Hans Prinz, Hertug Friderik, fød den 1. April Aar 1701, døde den 10. November 1766, og efterlod den nu værende Hertug Friderik Henrik Wilhelm, fød den 15. Martii 1747, til sin Efterfølger.

Hertugens til Glücksburg hans Arveland, hvorover han som Landsherre regierer, og for hvis Skyld han erkiender Kongen af Danmark for sin Lehnsherre, er et Mandlehn, og bestaaer af det lille Amt Glücksborg og Nübelherred.

Arvelandet indeholder, tilligemed Slotskapellet til Glücksburg, syv Sognekirker, og har ti Præster, naar Slotspræsten beregnes derunder, hvilke alle kaldes og beskikkes af Hertugen. Naar en Præst beskikkes til Provst over de andre, da udnævnes han af Hertugen selv til at være Provst, og Provsteembedet er ikke altid bundet til et vist Præsteembede; thi undertiden er Hofpræsten tillige Provst, men undertiden ikke. Om Hertugens Over- og Underret er tilførn Pag. 824 og 825 meldt. Hertugen har i dette sit Arveland sex Lehngodser, nemlig:

- 1) **Philipshof;**
- 2) **Krammark;**
- 3) **Schelgaard** eller Freyleben;
- 4) **Schotsbüllhof;**
- 5) **Lundsgaard;** og
- 6) **Philipsburg.**

Man vil nu allerførst beskrive Amtet Glücksburg, og dernæst Nübelherred

1. Om Amtet

Det Amt Glücksburg ligger i Angeln, østlig og nordostlig for Staden Flensborg ved den flensborgiske Havfiord, er lidet og af ulige Længde og Brede. Det er i det allerhøieste halvanden Miil langt, og

een Miil breedt. I de allerældste Tider har det hørt til Huusbyherred. Det har en frugtbar Jordbund, og feiler ikke heller paa Skove, hvori opholder sig en Mængde af Vildt.

Det hertugelige Residenzslot Glücksburg staaer i en meget yndig og behagelig Egn, og er omgivet med en stor Slotsgrav og Skov. Paa dette Sted stod i fordum Tid et rigt Kloster af Cisterciencerorden, som kaldtes Ruhekloster, hvorhen Munkene fra det Kloster Güldenholm, som fordum har ligget ved Langsøe i Domkapitelets Sogn Nübel, ere blevne forflyttede Aar 1209 eller 1210. Dette Ruhekloster tilfaldt Kong Kristian den Tredie i Deeling Aar 1544; men Aar 1582 faldt det efter Hertug Johan den Ældres Død til Hertug Johan den Yngre, som lod Klosteret i forbemeldte Aar nedbryde, og det nu værende Slot igien opføre. Lige for Slottet ligger en meget behagelig Flek eller stor Bye, kaldet Glücksburg, hvori boe nogle af Hoffets Betientere og adskillige Haandværksfolk.

Amtet indeholder følgende tre Kirker:

- 1) **Slotskirken**, eller Kapellet paa Slottet; hvor Beboerne i den Flek Glücksburg søge, for at holde deres Gudstieneste.
- 2) **Munkebrarupsogn**. Udi dette Sogn ligger det hertugelige Gods Philipshof, som fordum har heedt Rossgaard.
- 3) **Neukirchensogn** er et lidet Sogn, og er mod Østen ved Grumtoftsogn ganske adskilt fra den øvrige Deel af Amtet, og indeholder den Landsbye Niebye.

2. Om Nübelherred.

Nübelherred ligger i det Land Sundewitt, og indbefatter fire Kirkesogne, hvilke siden skal blive anførte.

Om Landet Sundewitt.

Det Land Sundewitt bliver ved to Bekke mod Vesten skilt fra en Deel af det Gods Gravenstein og fra det Birk Warnitz; mod Norden og Østen skilles det fra Øen Als ved det sønderborgske Sund; det er mod Sønden og tildeels mod Vesten ligeledes omgivet med Vand. Fra Sønden til Norden er dette Land halvanden til to Mile langt; og fra Østen til Vesten paa nogle Steder en god Miil og derover, men paa andre Steder kun en halv Miil til tre Fierdingvei breedt.

Det er meget frugtbart; har skønne Skove, Agre, Enge, Frugthauger, og er tillige stærkt beboet. Udi det land Sundewitt ligger det Grevskab Reventlau, fem Glücksburgiske Lehngodser, fire adelige Godser, og det Fogderie Sundewitt, som hører til Amtet Apenrade, og ligger i Satrup- og Nübelsoerne. Det indeholder sytten store Landsbyer, hvilke ere indlemmede i disse sex Kirker, nemlig: Broacker, Nübel, Düppel, Satrup, Ulderup og Atzbüll. De fem første Kirkesoerne, og den østlige Deel af Atzbüllsogn, saavel som og Atzbülkirke, ligger i Sundewitt.

De forhen ommeldte fire Kirkesoerne, som høre til Nübelherred under Hertugen til Glücksburg, og ved hvilke staae tilsammen syv Præster, ere disse:

1) **Broackersogn**, hvis Kirke har to Præster. Udi dette Sogn ligge de tre glücksburgiske Gaarde, nemlig: 1) Krammark; 2) Schelgaard, eller Freyleben, hvilken Gaard er bleven bygt og stiftet af Hertug Johan den Yngre, som sees af hans Aar 1621 oprettede Testamente; og 3) Schotsbüllhof, som ogsaa kaldes Nienhof. Kirken har et dobbelt Taarn, som staaer i en lige Linie og holde, og tiene de Seilende i Søen i en temmelig Afstand til Søemerke. En Fierdingvei fra Broacker ved Müllmark er et Færgested eller en Overfart over den flensborgske Havfiord til Holdeness af 1550 Favne, eller en lille halv Miil. Dette Færgested er under den Glücksburgiske Høihed. Fra Eckensund er ogsaa et Færgested over et smalt og dybt Vand, hvor man kommer vestlig fra Sundewitt over til Rinkenissogn, som ligger lige over for Lundtofferred i Amtet Tøndern. Dette Færgested tilhører det adelige Gods Gravenstein.

2) **Nübelsoen** ligger ved en fiskerig Søe, som kaldes Nübelernør. I dette Sogn holdtes i fordum Tider Ting under aaben Himmel. Denne Ret er vel bleven forflyttet til Broacker, men fører dog det Navn Nübelering.

3) **Satrupsoen**, hvis Kirke har to Præster.

4) **Ulderupsoen**, hvis Kirke har to Præster. I dette Sogn ligger de to hertugelige Lehngodser, nemlig Lundsgaard og Philipsburg. Ligeledes ligger her ogsaa det adelige Gods Ballegaard, hvorfra er en Overfart eller et Færgested over til Hardeshøi paa Als. Veien over Vandet er en lille halv Miil.

Hertugen til Glücksburg har ogsaa endnu tre adelige Godser, nemlig Blansgaard, Nübel og Dänischlindow, hvilke ere forhen anførte blandt de adelige Godser.

Kilde: Nicolay Jonge,
Kongeriget Danmarks chorografiske Beskrivelse.
Kiøbenhavn 1777
Johan Rudolph Thieles Bogtrykkerie og paa hans Forlag, boende i store
Helligieststrædet No. 150

Side 969 - 972